ఆంధ్రప్రభ 30-3-2000

35

లోహియా ఊహలో ప్రపంచ ప్రభుత్వం-ప్రపంచ ప్రభువులు

గ్లోబలైజ్ అయిపోయిన ఈ ప్రపంచ కుగ్రామంలో ఉండేది ఒక్క విధానమే. అది పాశ్చాత్య పెట్టుబడి చుట్టూ తిరుగుతుంది కాబట్టి దానిని ఆకర్షించే పోటీలో బడుగుదేశాలు ఒకరికొకరు శత్రువులు కాగలరే తప్ప ప్రపంచ పెత్తనాన్ని వ్యతిరేకించే ఉమ్మడిశక్తి కాజాలరు. ఇప్పుడు ఏర్పడే ప్రపంచ ప్రభుత్వం లోహియా వంటి తత్వవేత్త కలలు కన్నది కాజాలదు.

కె.బాలగోపాల్

అంతర్జాతీయ రాజకీయాలలో భారతదేశం ఏ పాత్ర నిర్వహించాలన్న ప్రశ్న ఇప్పుడు పూర్తిగా పక్కకుపోయినట్టుంది. అసలు మనకొక పాత్ర అంటూ ఉండగలదనే ఆత్మవిశ్వాసమే మనం కోల్పోయినట్టున్నాం. విదేశీ పెట్టుబడిని దేశంలోకి ఆకర్షించడం కోసం, కాశ్మీర్ విషయంలో పాకిస్తాన్ పట్ల వ్యతిరేకత పెంచడం కోసం తగిన ఎత్తుగడలు అన్వేషించడం తప్ప మనకొక విదేశాంగనీతి అంటూ ఇప్పుడేదీ లేదు.

మన పరిస్థితి ఎప్పుడూ ఈ విధంగా లేదు. భారతదేశానికి అంతర్జాతీయ రాజకీయాలలో ఒక 'పాజిటివ్' పాత్ర ఉండాలని మన నాయకులు నమ్మిన రోజులున్నాయి. నెహ్రూయే కాదు, ఆయనను ప్రతి సందర్భంలోనూ తీవ్రంగా విమర్శించిన రాం మనోహర్ లోహియా కూడా ఈ విషయంలో బలమైన విశ్వాసం గల రాజకీయవేత్త.

క్లింటన్ భారత పర్యటన మీద దేశమంతా దృష్టి పెట్టి ఉండగా లోహియా తొంభయ్యవ జయంతి గడిచిపోయింది. భారతదేశానికి ఆత్మగౌరవంతో కూడిన విదేశాంగనీతి మాత్రమే కాక ప్రపంచ రాజకీయాలలో చురుకైన పాత్ర ఉండాలని నమ్మిన లోహియా ఆలోచనలకూ, ఆత్మగౌరవాన్ని అక్కరకు రాని సెంటిమెంట్‌గా భావించే ఈ నాటి తెలివికి సంకేతంగా సాగిన క్లింటన్ పర్యటనకూ ఏనుగుకూ, దోమకూ మధ్యనున్నంత తేడా ఉంది. క్లింటన్ పాకిస్తాన్‌కు పోకుండా మన దేబిరింపులు ఆపగలిగి ఉంటే అది మన విదేశాంగనీతి కొక గొప్ప విజయమని మన దేశంలోని రాజకీయ వ్యాఖ్యాతలంతా రాసి ఉందురు. ఆపలేకపోయినా, ఆ థర్డ్‌రేట్ అమెరికా అధ్యక్షుడు పాకిస్తాన్‌కు పోయినా, అక్కడివారికి అతను నాలుగు చురకలేస్తే చాలు అది సైతం మనకొక విజయమే. అతను చురకలు వేశాడని మన పత్రికలు మనకు చెప్తున్నాయి. వేరే ఏ దేశాల పత్రికలూ క్లింటన్ మాటలను ఆ విధంగా వ్యాఖ్యానించకపోయినా నమ్మడానికి మనం సిద్ధంగా ఉన్నాం. ప్రపంచవేదిక మీద పాకిస్తాన్‌ను ఒకంగుళం కిందికి లాగి సంతృప్తి చెందడం తప్ప మనకు వేరే ఏ కోరికా ఈ రోజు లేదు.

కానీ భారతదేశం —భారతదేశంలోని సోషలిస్టు ఉద్యమం —ఒక ప్రపంచ ప్రభుత్వం ఏర్పాటుకు చొరవ తీసుకోవాలని లోహియా నమ్మాడు. ఒక్క లోహియా మాత్రమే కాదు, సకల దేశాల సోషలిస్టులలోనూ 'ప్రపంచ ప్రభుత్వం' అనే భావన బలంగా ఉండింది. ప్రతీ దేశానికీ —చిన్న పెద్ద తేడా లేకుండా —సమాన ప్రాముఖ్యం ఇచ్చే ప్రపంచ ప్రభుత్వమొక్కటే నిజమైన అర్థంలో ప్రపంచశాంతిని నెలకొల్ప గలుగుతుందని సోషలిస్టులు నమ్మారు. లోహియా విశ్వాసం అందులో భాగమే.

ఆయన నిజానికి కేంద్రీకృత అధికారానికి వ్యతిరేకం. భారత రాజ్యాంగంలోని కేంద్రం —రాష్ట్రం అనే రెండంచెల పాలనావ్యవస్థ నిజమైన ప్రజాస్వామ్యాన్ని ఇవ్వలేదనీ, కేంద్రం —రాష్ట్రం —జిల్లా —గ్రామం అనే నాలుగంచెల పాలనావ్యవస్థ ఉండాలనీ, వీటి మధ్య బాధ్యతల విభజన మీదినుండి కిందికి కాక, కిందినుండి మీదికి ఉండాలనీ ఆయన నమ్మాడు. కాబట్టి ఆయనొక ప్రపంచ ప్రభుత్వాన్ని కోరుకోవడం అధికార కేంద్రీకరణ కోసం కాదు. ప్రపంచ దేశాలన్నిటికీ ఒకే మోతాదులో గుర్తింపునిచ్చి, అన్ని దేశాల ఉమ్మడి భావాలకు ప్రతినిధిగా ఉండే ప్రపంచ ప్రభుత్వమే పెద్ద దేశాల బారినుండి చిన్న దేశాలను కాపాడగలుగుతుందనీ, న్యాయంతో కూడిన ప్రపంచశాంతిని నెలకొల్ప గలుగుతుందనీ ఆయన నమ్మాడు.

పెద్ద రాజ్యాల పర్యవేక్షణలో చిన్నరాజ్యాల బాధ్యతారాహిత్యాన్ని అదుపులో ఉంచి, పెద్దరాజ్యాలు నిర్వచించిన శాంతి నెలకొల్పే యంత్రాంగంగా ఆవిర్భవించిన ఐక్యరాజ్యసమితి పట్ల లోహియాకు గౌరవం లేదు. అది ప్రపంచ ప్రభుత్వానికి తొలి మెట్టుగానీ, తొలిదశగానీ కాజాల్దని గట్టిగా అన్నాడు. అయినప్పటికీ —రాజకీయాలలో అతివాది కాడు కాబట్టి —ఏదైనా అంతర్జాతీయ సమస్యను ఐక్యరాజ్యసమితి న్యాయసమ్మతంగా పరిష్కరించగలిగితే అందుకు సహకరించాలనే లోహియా నమ్మాడు. కానీ దానికి నిజమైన ప్రత్యామ్నాయమైన ప్రపంచ ప్రభుత్వం కోసం కృషి మాత్రం దానికి వెలుపల కొనసాగించాలని నమ్మాడు. భారతదేశం —ప్రత్యేకించి భారతదేశంలోని సోషలిస్టులు —దీనికోసం కృషి చేయాలని భావించాడు.

ఈ రోజు చాలా వింతగా, కాకమ్మ కథలలాగా అనిపించే ఆలోచనలు యాభై ఏళ్ళ నాడు చాలామంది విశ్వసించినవే. వలసదేశాలు విముక్తమయి, తమ సొంత అస్తిత్వాన్ని వెతుక్కుంటూ, తమ సొంత అభివృద్ధి నమూనాలను రూపొందించుకుంటున్న రోజులవి. ఆ దేశాలు —అందులో అతి పెద్దది, లోతయిన తాత్విక ఆలోచనకు పేరు పొందినది అయిన భారతదేశం —అగ్రదేశాల మెడలు వంచి ఒక ప్రపంచ ప్రభుత్వాన్ని నెలకొల్పబూనుకోవడం లోహియా వంటి వారికి అసాధ్యమైన అజెండాగా అనిపించలేదు. ఈ అజెండా లేకుండా కేవలం రెండు అగ్రరాజ్య కూటములకూ దూరంగా ఉండడం అనే తటస్థ వైఖరికి పరిమితమయ్యిందనే ఆయన నెహ్రూ ప్రతిపాదించిన అలీనవాదాన్ని విమర్శించాడు.

ఇప్పుడు మన కళ్ళ ముందొక ప్రపంచ ప్రభుత్వం ఏర్పడటాన్ని మనం చూస్తున్నాం, ఇది లోహియా కలలుగన్న ప్రపంచ దేశాల ప్రజాస్వామిక పాలనా వ్యవస్థ కాదు. ఇది తనను తాను ప్రపంచపోలీసుగా ప్రకటించుకున్న అమెరికా పెత్తనం. తనను తాను ఏకైక ఆర్థిక విధాన రచయితగా ప్రకటించుకున్న ప్రపంచ బ్యాంకు పాలన, తనను తాను ప్రపంచ దేశాల ద్రవ్యసంస్థల నిర్ణేతగా ప్రకటించుకున్న అంతర్జాతీయ ద్రవ్యనిధి సంస్థ ఆజమాయిషీ.

ఈ యాభై ఏళ్లుగా ఎంత అస్తవ్యస్తంగానైనా సరే ప్రపంచ దేశాల మధ్య సమస్యలను సంప్రదింపుల ద్వారా పరిష్కరించి యుద్ధం దాకా పోకుండా చూడడానికి కొంత కృషి చేసిన ఐక్యరాజ్యసమితిని సైతం ఈ ప్రపంచ పెత్తనం ఎంతమాత్రం గౌరవించదు. తమ నిర్ణయాలను అది తనవిగా ప్రకటించి అమలుచేస్తే సరి. లేకపోతే దానిని కాదని ప్రపంచ శాంతిని నిలబెట్టే 'భారం' ఈ పెత్తందార్లు తమ మీదనే వేసుకుంటున్నారు. అమెరికా నిర్ణయిస్తే చాలు సై అంటూ వెంట రావడానికి ఏ సమయంలోనైనా అరడజను పాశ్చాత్య రాజ్యాలు సిద్ధంగా ఉన్నాయి. ప్రపంచ ప్రభుత్వం ఈ రూపంలో సిద్ధించింది.

ఇది కేవలం సైనికపాలన కాదు. ఆర్థిక విధానాలలో, ద్రవ్య వ్యవహారాలలో, ఎగుమతి దిగుమతుల సమతుల్యాన్ని నిలబెట్టగల విధాన రచనలో —అన్నింటా ఈ రోజు ఒకే ఒక సత్యం ఉంది. స్థల, కాల, వాతావరణ భేదాలు లేకుండా ఆ సత్యమే అందరికీ వర్తిస్తుంది. అది దృక్కోణాలకూ, తాత్విక దృక్పథాలకూ అతీతమైన వస్తుగత సత్యం. దాని నెరిగిన వారు ప్రపంచ బ్యాంకు, అంతర్జాతీయ ద్రవ్యనిధి సంస్థ, ప్రపంచ వాణిజ్య సంస్థల అధికారులు. ఆ కుర్చీలలో ఎవరు కూర్చుంటారనేది అమెరికా నిర్ణయిస్తుంది కాబట్టి వారెరిగిన సత్యం అమెరికా మెచ్చినదే కాక తప్పదు.

లోహియా మాత్రమే కాక అన్ని దేశాల సోషలిస్టులు కాంక్షించిన ప్రపంచ ప్రభుత్వం ఈ రూపంలో సిద్ధించింది. అయితే లోహియా వంటి వారు ఊహాత్మకంగా రూపకల్పన చేసిన ప్రపంచ ప్రభుత్వం భావన మనకు కొంచెమైనా జ్ఞాపకం ఉంటే ఇది ఎంత వికృతమైన సృష్టో అర్థమై ఉండేది. భారత ప్రభుత్వం అలీనంగా ఉంటానని ప్రకటించిన రోజులలోనే, ఆ అలీన ఉద్యమానికి విశ్వపాలనా వ్యవస్థనొక ప్రత్యామ్నాయంగా నిర్మించే అజెండా ఏమీ లేదనీ, కేవలం రెండు అగ్రరాజ్య కూటములకూ దూరంగా ఉంటూ వాళ్ళు చేసే దౌర్జన్యాలనూ, దుర్మార్గాలను ఆపలేక, అంతా అయిపోయిన తర్వాత 'ఇది అన్యాయం' అని ఖండించడానికే అది పరిమితమయిందనీ లోహియా విమర్శించాడు. ఇప్పుడు సమదూరం పాటించడానికి రెండవపక్షం లేదు. తటస్థంగా ఉండడానికి రెండవ సత్యం లేదు. ఆ ఒకే ఒక సత్యాన్ని అబద్ధం అని ప్రకటించే చేవగానీ, దానికోసం బడుగు దేశాలను కూడగట్టే రాజకీయ లక్ష్యంగానీ భారత్‌తో సహా ఏ 'మూడవ ప్రపంచ' దేశానికీ లేవు. ఏ బడుగు దేశమూ ఈ రోజు ఏ ఇతర బడుగు దేశాన్నీ ప్రపంచ దేశాల కూటమిలో న్యాయాన్ని నిలబెట్టడం కోసం చేరదీయగల మిత్రునిగా భావించడం లేదు. ఏకైక ప్రపంచ పాలకుని చల్లటి చూపుల కోసం పోటీపడే వైరిగానే ఒకరినొకరు చూసుకుంటున్నాయి. అందుకోసం తమను తాము ముస్తాబు చేసుకుంటున్నాయి. పొరుగువారెంత అందవికారంగా ఉన్నారో ఎత్తి చూపుతున్నాయి.

ప్రజాస్వామ్యం మన ముస్తాబులోని అతి ముఖ్యమైన విషయం. అది లేకపోవడం పాకిస్తాన్ ముఖంలోని స్ఫోటకపు మచ్చ. క్లింటన్ దొరవారు వస్తారని చెప్పిన నాటి నుండి ఆ మచ్చను వేలెత్తి చూపించి ఆయనను పాకిస్తాన్ పోవద్దని హెచ్చరించడంతో మనకు సరిపోయింది. దేశాలు ఎవరి అవసరాలకు తగిన ప్రణాళికా రచన వారు చేసుకుంటారని అనుకున్న రోజులలో మనబోటి బడుగు దేశాలు ఒకటిగా నిలబడి అంతర్జాతీయ అగ్రరాజ్య పెత్తనాన్ని వ్యతిరేకించే అవకాశమైనా ఉండిందేమో. కానీ గ్లోబలైజ్ అయిపోయిన ఈ ప్రపంచ కుగ్రామంలో సరిహద్దులు లేవు, సరిహద్దుల లోపల ప్రత్యేకతలు లేవు, ప్రజాకాంక్షలు లేవు, భిన్న ప్రణాళికలు లేవు. ఉండేది ఒక్క విధానమే. అది పాశ్చాత్య పెట్టుబడి చుట్టూ తిరుగుతుంది కాబట్టి దానిని ఆకర్షించే పోటీలో బడుగుదేశాలు ఒకరికొకరు శత్రువులు కాగలరే తప్ప ప్రపంచ పెత్తనాన్ని వ్యతిరేకించే ఉమ్మడిశక్తి కాజాలరు. ఇప్పుడు ఏర్పడే ప్రపంచ ప్రభుత్వం లోహియా వంటి తత్వవేత్త కలలు కన్నది కాజాలదు. వ్యాపార మెళకువలనూ, వ్యవహార లౌక్యాన్నీ తాత్విక దృక్పథమని సర్దిచెప్పుకునే మూడవ శ్రేణి నాయకుల డాలర కలల కల్పనే కాగలదు.